

Julkiset hankinnat eläinystävällisiksi – opas kunnanvaltuutetuille

Sisällys

Julkiset hankinnat eläinystävällisiksi	2
Kuntien tämänhetkiset eettiset valinnat	2
Kasvisten osuuden lisääminen ruokahankinnoissa	3
Luomueläintuotteet mukaan julkisiin hankintoihin	3
Mikä ateriasa maksaa?.....	4
Kuntien on tehtävä kestäviä valintoja	4
Lihantuotannon ilmasto- ja muut ympäristövaikutukset	5
Yhteiskuntavastuun kantaminen: Eettinen imago	6
Kuntalaisten terveys: lasten ja nuorten kasvisten syönti alittaa suositukset.....	7
Minkälaisia eläinystävällisiä valintoja voi edistää julkisten hankintojen kautta?	8
Lisätietoa ja lähteet	9
Materiaalipankki.....	11
Liite 1: Aloite kasvisruokapäivästä.....	11
Liite 2: Aloite lihan kulutuksen vähentämiseksi 20 prosentilla kunnallisessa ruokailussa	12
Liite 3: Aloite luomuelintarvikkeiden lisäämiseksi eläinperäisiä tuotteita hankittaessa	13
Liite 4: Talousarvioaloite määrärahan osoittamiseksi eläinperäisten luomuelintarvikkeiden hankintaan	14
Liite 5: Aloite kasvisruuan tarjoamiseksi kunnan järjestämässä kokouksissa	15

Julkiset hankinnat eläinystävällisiksi

Eläinsuojeluliitto Animalia kannustaa kuntia huomioimaan hankintapolitiikassaan eläinystävällisyyden nykyistä huomattavasti paremmin. Tavoitteemme on, että kunnat panostavat kasvien osuuden kasvattamiseen ja lihan osuuden vähentämiseen julkisissa hankinnoissa. Lisäksi tavoitteenamme on, että kunnat painottavat luomutuotteita eläinperäisiä tuotteita hankkiessaan.

Julkiset hankinnat ja niihin liittyvät valinnat ovat keskeinen tapa vaikuttaa eläinten hyvinvointiin kunnissa. Tärkeimmässä asemassa ovat elintarvikehankinnat: kunnalliset keittiöt ja ateriapalvelut voivat parantaa tarjottavan ruuan eläinystävällisyyttä merkittävästi niin halutessaan. Päivittäin väestöstä noin kolmasosa käyttää julkisia ruokapalveluita. Julkinen sektori (koulut, sairaalat, päiväkodit, puolustusvoimat sekä kuntien ja valtion virastot) käyttää vuosittain noin 300 miljoonaa euroa ruokapalveluiden ostoon (Ympäristöministeriö 2008). Tämä tarkoittaa Suomessa yhteensä yli 400 miljoonaa ateriaa vuodessa ja niitä varten tehtyjä mittavia julkisia hankintoja. Merkittävä osa näistä aterioista koostuu kunnan rahoittamista ruokapalveluista. Kuntapäätäjät voivat linjata kunnallisessa ruokailussa tarjottavan ruuan laatua eettisillä kriteereillä.

Kuntien palvelulaitosten ruokahuolto hoidetaan pääosin omana tuotantona tai liikelaitosten toimesta. Ostopalvelujen osuus valmistetuista aterioista oli arviolta 10-15 prosenttia vuonna 2009. Osa kunnista on liikelaitostanut tai yhtiöittänyt ruokahuoltonsa. Liikelaitoksia on Helsingissä (Palmia), Jyväskylässä (Kylän Kattaus), Oulussa (Oulun Serviisi), Kuopiossa (Kuopion Ateria), Kajaanissa (Kajaanin Mamselli), Inarissa (Inarin Ruokapalvelu), Nurmijärvellä (Aleksia) ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä (HUS:n Raviola). Osakeyhtiömuotoista toimintaa on esimerkiksi Kotkassa ja alueen sairaanhoitopiirissä (Kymijoen Ravintopalvelut Oy). Osassa kuntia ateriapalveluja tuottavat keskitetysti nettobudjetoidut toimintayksiköt (Lith 2011).

Eläinystävällinen ruoka painottuu kasvisperäisiin elintarvikkeisiin ja luomueläintuotteisiin. Kasvien osuutta ruuassa voidaan nostaa myös ilman, että siirrytään esimerkiksi viikoittaiseen kasvisruokapäivään: sama vaikutus saadaan, jos kaikkien aterioiden lihamäärää vähennetään 20 prosentilla. Luomueläintuotteiden saatavuus parantuu jatkuvasti, joten luomuelintarvikkeet ovat realistinen vaihtoehto myös suurkeittiöille.

Kuntien tämänhetkiset eettiset valinnat

Jo aiemmin monet kunnat ovat tehneet eettisiä ja ekologisia ostovalintoja esimerkiksi Reilu Kaupunki tai Hiilineutraalit kunnat –hankkeiden kautta. Näiden lisäksi useat kunnat ovat tehneet myös muita linjauksia: esimerkiksi Helsingissä, Tampereella, Jyväskylässä ja Naantalissa on otettu käyttöön viikoittainen kasvisruokapäivä ja Turussa on tehty päätös kasvien osuuden lisäämisestä julkisissa ruokahankinnoissa.

Luomutuotteiden käyttöä edistetään puolestaan Portaattua Luomuun -hankkeessa. Mikkeli on toiminut kaupungeista edelläkävijänä tässä järjestelmässä. Myös muun muassa Turku ja Tampere ovat lähteneet järjestelmään mukaan. Helsinki taas on ottanut tavoitteekseen, että

puolet päiväkotien ruuasta on luomua vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa, Italiassa ja Itävallassa julkisen sektorin ruokapalvelu on poliittisin päätöksin velvoitettu käyttämään luomuraaka-aineita (Ympäristöministeriö 2008).

Kasvisten osuuden lisääminen ruokahankinnoissa

Kasvisten osuuden lisääminen kunnan ruokahankinnoissa vaikuttaa monin tavoin positiivisesti: se edistää kunnan tavoitetta vähentää kasvihuonepäästöjä, säästää kotieläimet tehotuotannolta sekä edistää kuntalaisten terveyttä. Sen avulla voidaan myös vähentää ruokaan kuluvia menoja. Viikoittainen kasvisruoka tuo säästöä myös siinä, että näinä päivinä tarvitsee valmistaa muita päiviä vähemmän eri ruokavaihtoehtoja: kasvisruoka kun sopii sekä sekaravinnon syöjille että kasvisruokavaliota noudattaville ja lisäksi eri uskontokuntien edustajille.

Kasvisten käytön edistämisessä ainoa vaihtoehto ei ole viikoittainen kasvisruokapäivä. Samaan tulokseen päästään, jos kunnassa otetaan tavoitteeksi lihankäytön vähentäminen 20 prosentilla. Vähennys voidaan jakaa tasaisesti jokaista tarjottua annosta koskevaksi, jolloin ajoittain negatiivisiakin sävyjä saanutta keskustelua kasvisruokapäivästä ei tarvitse käydä. Mikäli kaikki julkisella sektorilla ruokailevat vaihtaisivat yhden aterian viikossa kasvisateriaan, joka olisi noin puolet keskimääräisestä lihan kulutuksesta päivässä (66,5 g), niin vuodessa jäisi syömättä noin 3,62 miljoonaa kiloa lihaa (Aalto & Heiskanen 2011).

Luomueläintuotteet mukaan julkisiin hankintoihin

Tämänhetkinen hallitusohjelma tähtää luomutuotteiden osuuden kasvattamiseen julkisissa hankinnoissa ja lisäksi hallituksen luomuohjelma pyrkii monipuolistamaan kotimaisten luomuelintarvikkeiden tarjontaa ja kannustaa luomutuotteiden kuluttamiseen. Kunnat ovatkin avainasemassa tämän lupauksen lunastamisessa.

Luomutuotanto on eläimille parempi vaihtoehto kuin tavanomainen tuotanto, sillä luomusäännökset takaavat eläimille lisää tilaa ja kiinteäpohjaista lattiaa, kuivitetun makuualueen sekä pääsyn ulkoilemaan. Eläinten kytkeminen on myös pääsääntöisesti kielletty. Luomukananmunien ja –maidon saatavuus alkaa olla jo varsin hyvää, ja luomulihan tuotanto kasvaa jatkuvasti. Luomulihan tuotannon pullonkauloja, kuten kotimaisten luomuvalkuaisrehujen saantia, pyritään ratkaisemaan meneillään olevissa tutkimushankkeissa. Luomueläintuotteita suosimalla kunta voi tukea sekä eläinten että ympäristön hyvinvointia ja myös paikallista yrittäjyyttä. Luomuruuan painottaminen tuo kunnalle myös selkeää imagohyötyä.

Luomueläintuotteet maksavat usein hieman enemmän kuin tavanomaisesti tuotetut. Luomutuotteiden korkeampaa hintaa voi kompensoida kasvisten suuremman osuuden kautta: kun kasvisten osuutta aterioissa kasvatetaan, säästyy varoja, joiden avulla eläinperäisten tuotteiden hankintaa voidaan painottaa luomuun. Luomun kasvava volyymi kysynnän ja tarjonnan kasvun kautta tulee todennäköisesti myös laskemaan luomuruuan kustannuksia tulevaisuudessa. Luomusektorin kasvunäkymät ovat erittäin hyvät. Lisäksi monet tuottajat

pitävät hyvänä luomuun siirtymistä, sillä kauppa ei leikkaa luomun tuottajahintaa kohtuuttoman alas.

Luomutuotteita käyttävien ammattikeittiöiden osuus kasvaa joka vuosi. Portaat luomuun-ohjelmaan kuuluvat keittiöt noudattavat keittiökohtaista kehitysohjelmaa, jossa luomuelintarvikkeiden käyttö lisääntyy portaittain. Pelkkä luomuohjelmaan kuuluminen ei kuitenkaan takaa luomueläintuotteiden käyttöä, joten huomiota tulisi kiinnittää siihen, kuinka suuri osuus luomutuotteista on eläinperäisiä. Luomutuotanto on kansainvälisesti määritelty tuotantotapa. Sen vuoksi julkisissa tarjouskilpailuissa luomua voi käyttää tuotteen laatua määrittelevänä hankintakriteerinä.

Mikä ateriasa maksaa?

Keskimäärin yhden kunnallisen aterian hinnasta noin 45 – 60 % on henkilöstökuluja, noin 10 - 20 % muita kuluja ja vain noin 25 - 35 % elintarvikekuluja. Kunta- ja organisaatiokohtaiset erot ovat huomattavia, mutta tästäkin huolimatta raaka-ainekulujen merkitys jää vähäisemmäksi kuin esimerkiksi henkilöstökulut (Syyrakki 2009). Keskusteltaessa kunnallisen ruokailun hinnasta ei joustoa tulisi hakea aina elintarvikkeiden ostohinnoista, vaan tulisi havaita myös muiden kulujen suuri osuus. Eläinperäisten elintarvikkeiden kohdalla säästön hakeminen tehdään aina tuotantoeläinten hyvinvoinnin kustannuksella.

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO ennustaa eläinperäisten tuotteiden halpojen hintojen trendin päätymistä pian, sillä halvan tehotuotannon panoksien eli rehun ja öljyn hinnat tullee nousemaan.

Tiukassa taloustilanteessa voi olla vaikeaa puolustaa ruokamenojen kasvua esimerkiksi luomutuotteiden osuuden kasvaessa, mutta niiden korkeampaa hintaa voidaan kompensoida siirtymällä aiempaa kasvispainotteisempaan ruokatarjontaan. Kasvisperäiset tuotteet ovat lähes aina eläinperäisiä tuotteita edullisempia: esimerkiksi soijarouheen käyttäminen perinteisissä jauheliharuuissa laskee ruuan valmistuskustannuksia selvästi. Tällä hetkellä toteutettujen kasvisruokapäivien suunnittelussa ei ole keskitytty säästön hakemiseen (ruokapalvelujen haastattelut), mutta haluttaessa näin voitaisiin kuitenkin tehdä tilaaja-tuottaja-mallin puitteissa. Yhden kaikille sopivan ateriovaihtoehdon tarjoaminen useamman sijaan toisi myös taloudellisia säästöjä. Toisaalta tulisi käydä myös arvokeskustelua siitä, onko päiväkotien ja koulujen ruokailu vain kustannuserä. Ruokamenojen voisi ajatella olevan investointi asiakkaiden terveyteen sekä eläinten ja ympäristön hyvinvointiin.

Kuntien on tehtävä kestäviä valintoja

Kuntien on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että ne noudattavat valtioneuvoston periaatepäätöstä kestävien valintojen edistämiseksi julkisissa hankinnoissa. Periaatepäätöksessä pyritään konkretisoimaan julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 2 §:n tavoitetta järjestää hankintatoiminta siten, että ”hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman

tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen”. Tämä koskee myös elintarvikkeita. Periaatepäätöksen tavoitteet ovat suosituksia myös kunnille, jotka kouluruokailun järjestäjinä vastaavat suuresta osasta julkista joukkoruokailua. Tavoitteeksi on asetettu, että vuonna 2015 puolet kuntien ja valtion paikallishallinnon hankinnoista on täyttänyt periaatepäätöksen velvoitteet.

Useat kunnat ovat ottaneet hiilidioksidipäästöjen vähentämisen tavoitteekseen. Nämä tavoitteet näkyvät kuntien ympäristö- ja ilmasto-ohjelmissa. Muissa Pohjoismaissa ympäristövaikutusten sisällyttämistä julkisiin hankintoihin on edistetty Suomea reippaammin perustamalla toimikuntia ja luomalla ohjeistoja ympäristömyötäisten hankintojen tekemiselle. Suomessa joukkoruokailun ruokalistat pyrkivät noudattamaan kulloinkin voimassa olevia ravitsemussuosituksia (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2005). Uudet pohjoismaiset ravitsemussuosituksiset julkaistaan vuonna 2012 ja niissä on tarkoitus ottaa ensimmäistä kertaa kantaa myös ruuan ympäristövaikutuksiin. Ruuan hiilijalanjäljen pienentämisessä on ratkaisevaa lihan kulutuksen vähentäminen.

Lihantuotannon ilmasto- ja muut ympäristövaikutukset

Lukuisat tieteelliset tutkimukset vahvistavat käsitystä siitä, että teollinen eläintuotanto on merkittävässä osassa vauhdittamassa ilmastomuutosta ja myös aiheuttamassa muita ympäristöhaittoja. Näin todetaan myös uusimmassa Maailman tila 2012 -raportissa (Worldwatch Institute), joka paneutuu ympäristökysymyksiin ja suosittaa kasvisruokaa. Suomen kasvihuonekaasupäästöt syntyvät erityisesti energiantuotannosta, liikenteestä ja maataloudesta. Ruokailu haukkaa kolmanneksen suomalaisten ympäristökuormituksesta. Eläintuotannolla on tähän suuri vaikutus, sillä lihansyönti kuluttaa luonnonvaroja moninkertaisesti enemmän kuin kasvisruokavalio. Ruokavaliosta johtuvista ilmastovaikutuksista merkittävimpiä ovat ilmastomuutos ja rehevöityminen. Kotieläintalous vaikuttaa vesistöihin, ilmaan, ympäristöön ja energian kulutukseen.

On laskettu, että jopa 51 prosenttia maailman vuosittaisista kasvihuonepäästöistä aiheutuu karjataloudesta ja sen sivutuotteista (Worldwatch 2009). Naudanlihan ilmastovaikutus vastaa noin 15 kilogramman hiilidioksidipäästöjä (lihakiloa kohti CO₂-ekvivalentteina), kun taas sianlihan ilmastovaikutus on 5 kg CO₂/lihakilo ja broilerin 4 kg CO₂/lihakilo. Juuston ilmastovaikutus on lähes yhtä suuri kuin naudanlihan (13 kg CO₂/lihakilo). Vastaavasti esimerkiksi soijan ilmastopäästö on vain noin 1 kg CO₂/soijapapukilo (Nissinen ym. 2010).

Päästöjä voidaan vähentää elintarvikehankinnoissa helposti nostamalla kasvisperäisten tuotteiden osuutta ja vastaavasti laskemalla eläinperäisten hankintojen osuutta. Samalla voidaan usein säästää ostohinnoissa. Lihatuotteista ilmastoa kuormittaa eniten naudanliha ja pienimmän hiilijalanjäljen tuottaa taas broilerinliha. Eläinsuojelullisesti broilerintuotantoon liittyy kuitenkin usein vielä suurempia eläinten hyvinvointiongelmia kuin nautojen kasvatukseen. Siksi paras ratkaisu ei ole sen enempää ympäristön kuin eläinten kannalta lihankulutuksen painottaminen broileriin, vaan tavoitteena tulisi olla lihan kokonaiskulutuksen vähentäminen.

Suomalainen sekaravinnon syöjä söi yli 76 kiloa lihaa vuonna 2010 eli noin 200 grammaa päivässä. Liha-annosten suosituskoot ylittyvät usein. Proteiinintarve voidaan kattaa paljon

pienemmillä lihamäärillä tai kokonaisuudessaan kasviproteiinilla. Jotta maatalouden päästöt pysyisivät hallinnassa, tulisi liha-annoksen olla 0-90 grammaa päivässä, eli maksimissaan noin 33 kiloa vuodessa (McMichael ym. 2007).

Kasvisruokavalio vaatii vähemmän peltoalaa, sillä pellolta saatavaa rehua ei tarvitse syöttää ensin eläimille ja sitten vasta ihmisille. Ravinteiden kierrättäminen tuotantoeläinten kautta ihmisravinnoksi onkin energiataloudellisesti tehotonta (esimerkiksi palkokasvikilon tuottaminen vie energiaa 0,86 kWh, naudanlihakilon 12,8 kWh), vaatii suuret tuotantopanokset ja paljon tilaa. Lihantuotanto kuluttaa paljon vettä ja toisaalta se tuottaa suuret määrät jättevettä.

Yhteiskuntavastuun kantaminen: Eettinen imago

Ihmiset ovat entistä kiinnostuneempia eläinten hyvinvoinnista. Viimeaikaiset skandaalit esimerkiksi sianlihan tuotannossa ovat saaneet kuluttajat pohtimaan lihankulutusta myös eläineettisestä näkökulmasta, aiemmin puhuttaneiden ilmastovaikutusten ohella. Tutkimusten mukaan ihmiset ovat halukkaita suosimaan eläinten kannalta parempia vaihtoehtoja. Kunnallisella päätöksenteolla on mahdollisuus luoda sellaiset olosuhteet, joissa eettisten valintojen tekeminen on mahdollista.

Kuluttajien ruokavalinnat kertovat aikaisempaa selvemmin arvomaailmasta, elämäntyylistä ja identiteetistä. Elintarvikekaupan globalisoituminen ja maatalous-, ympäristö- sekä terveystieteelliset muutokset ovat johtaneet eettisen kuluttamisen nousuun, jolloin on kiinnostuttu yhä enemmän tuotantoon liittyvistä työoloista, taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta sekä eläinten hyvinvoinnista. Samanaikaisesti kuluttajat ovat myös etäännyneet alkutuotannosta ja jalostuksesta, ja elintarvikkeiden alkuperä askarruttaa monia.

Lihaketjun toiminnan vastuullisuustekijöitä selvittäneen tutkimuksen mukaan kuluttajille tärkeimpiä seikkoja ovat ruuan terveellisyys, tuoteturvallisuus ja eläinten hyvinvointi (Mäkelä & Forsman-Hugg 2010.) Voidaankin ajatella, että kuntalaiset arvostavat myös kunnallisen ruokapalvelun eläin- ja ympäristöystävällisiä valintoja.

Maailman tila 2010 -raportissa todetaan, että terveellinen ruokailu on strategisesti tärkeä kysymys, koska se vaikuttaa paitsi terveyteen myös yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja ympäristön hyvinvointiin eli kaikkiin kestävä kehityksen osa-alueisiin. Kunnallisella ruokailulla on sen laajuuden ja maksuttoman kouluruokailun vuoksi Suomessa merkittävä esimerkkivaikutus. Se voisi edistää kuluttajien ruokailutottumusten muutosta eläin- ja ympäristöystävällisemmiksi. Joukkoruokailu on jo toiminut hyvänä esimerkkinä ohjattaessa terveellisimpiin ruokailutottumuksiin.

Kunta voi hyödyntää eläin- ja ympäristöystävällisiä valintojaan tiedotuksessa. Yhä useampi suomalainen arvostaa kestäviä valintoja tekeviä kaupunkeja ja kuntia, ja myös laadukkaan kasvisruuan tarjoaminen koululaisille voi olla perheelle keskeinen syy asuinpaikkakunnan valinnassa. Yhteiskuntavastuun kantaminen antaa luotettavan ja vakaan kuvan kunnasta.

Kuntalaisten terveys: lasten ja nuorten kasvien syönnin alittua suosituksia

Tällä hetkellä suomalaisten lasten ja nuorten päivittäinen kasvien saanti alittaa suosituksia, ja siksi kasvien syönnin lisääminen on tärkeää. Eläinperäisiä proteiineja lapset ja nuoret taas syövät yli tarpeen. Kuitupitoisten hiilihydraattien ja pehmeiden rasvojen saantia tulisi puolestaan lisätä (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2005). Ylipainoisuus ja aikuisiän diabetes yleistyvät kovaa vauhtia. Lihan osuuden vähentäminen ja kasvien lisääminen kouluruokailussa ei siis vaarantaisi lasten ja nuorten terveyttä, vaan päinvastoin edistäisi sitä.

Jo tällä hetkellä kouluruokailusuositus kehottaa tarjoamaan kaksi eri pääruokavaihtoehtoa, joista toisen tulisi olla sellainen kasvisruoka, jossa eläinperäiset proteiinin lähteet korvataan palkokasveilla (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2008). Käytännössä tämä toteutuu lähinnä vain muutamien kuntien yläkouluissa ja lukioissa.

Kasvisruoka olisi valmistettava siten, että se on paitsi ravitsemuksellisesti oikeanlaista, myös maistuvaa ja täyttävää ollen siten houkutteleva vaihtoehto nuorille. Kasvisruoka on usein helppo valmistaa tuttuja liharuokia muistuttavaksi: esimerkiksi soijarouhe toimii hyvin jauhelihan tilalla ja soijasuikaleet korvaavat kätevästi vastaavat lihasuikaleet. Kun ruuat maistuvat ja näyttävät tutuilta, eivät lapset tai nuoretkaan epäröi maistaa niitä. Kasvisruuasta onkin tärkeää tehdä riittävästi proteiinia sisältävää, eli pelkkä lihan jättäminen pois ruuasta ei riitä. Proteiinin osuus täytetään käyttämällä monipuolisesti erilaisia palkokasveja, siemeniä ja pähkinöitä.

Kouluruualla on suuri merkitys lasten ja nuorten ruokailutottumusten kehittämisessä. Kouluruoka voi olla avainasemassa siinä, että nuoret oppivat syömään enemmän ja monipuolisemmin kasviksia. Tämä edistää nuorten terveyttä ja ympäristöystävällisempiä ruokailutottumuksia pitkällä tähtäimellä. Maailman tila 2010 -raportissa korostetaan niin ikään kouluruokailun mahdollisuuksia ohjata ruokailutottumuksia kestäväan suuntaan sekä julkisten hankintojen antamalla esimerkillä että koululaisten kasvisruokiin totuttamisella. Pienilläkin toimilla suurten joukkojen ruokapalveluissa on merkitystä, kun otetaan huomioon sen kattavuus suomalaisessa yhteiskunnassa. Esimerkiksi ruoan ravitsemuksellista laatua parantamalla voidaan saavuttaa tuntuva kansanterveydellinen hyöty.

Kuntien ruokapalveluille suunnatun kyselyn (Skinnari 2010) perusteella lähes joka toisessa kunnassa ei kuitenkaan ilmoiteta annoksen ravintoainemääriä. Asiakkaalle ei kovinkaan monessa kunnassa kerrota tuotteiden alkuperää (38 %) tai niiden ympäristövaikutuksista ei tiedotettu useimmissa kunnissa (63 %). Ruokapalvelulla on siis merkittävä rooli poliittisten päätösten saattamisessa käytännön tasolle. Kasvisruokailun lisääminen ja samanaikainen lihanosuuden vähentäminen voidaan kirjata myös opetussuunnitelmaan. Tehtyjen linjausten toteutumista on siis syytä valvoa ja antaa tukea sekä tietoa eettisten linjausten läpiviemiseksi.

Minkälaisia eläinystävällisiä valintoja voi edistää julkisten hankintojen kautta?

- lisätään kasvisten osuutta ja vähennetään lihatuotteiden osuutta elintarvikehankinnoissa: 20 % vähennys lihankulutuksessa vastaa yhtä kasvisruokapäivää. Vähennys voidaan toteuttaa jokaisen aterian lihamäärää vähentämällä, erillisenä kasvisruokapäivänä tai molempia vaihtoehtoja yhdistäen.
- hankitaan eläinperäiset tuotteet (maito-, muna- ja lihatuotteet) luomuna tai vähintään kasvatetaan luomueläintuotteiden osuutta hankinnoista. Pidetään aina tarjolla esimerkiksi luomumaitoa.
- tarjotaan vapaasti otettavaa kasvisruokaa vaihtoehtona kaikille ruokailijoille. Kasvisruoasta tehdään ravitsemukseltaan ja maultaan houkutteleva vaihtoehto.
- tarjotaan kunnan rahoittamissa kokouksissa vain kasvisruokaa.
- pyritään vähentämään lihankulutusta kokonaisuudessaan eikä siirretä kulutusta naudanhastasta broilerinlihaan. Broilerinlihan tuotantoon liittyy lukuisia eläinsuojelullisia epäkohtia ja valittavana ei ole eettisempiä vaihtoehtoja. Broilereita kasvatetaan tuhansien eläinten halleissa erittäin ahtaissa oloissa. Broilerit kärsivät nopean kasvuvauhdin ja nopeaan kasvuun tähänneen jalostuksen mukanaan tuomista ongelmista, kuten jalkavaurioista ja sydänkuolemista. Tällaiselle tuotannolle ei ole helppo kehittää esimerkiksi luomuvaihtoehtoa. Ei ole myöskään kestävä kehityksen mukaista siirtyä ruohonsyöjien hyödyntämisestä ihmisen kanssa samasta ravinnosta kilpailevien sian ja siipikarjan lihan syömiseen.
- maitotuotteita tai kananmunaa sisältäviä kasvisruokia tarjottaessa vaihtoehtona on tarjolla myös vegaaninen versio ruuasta. Mahdollisuuksien mukaan kaikki tarjottava kasvisruoka valmistetaan vegaanisena. Pidetään tarjolla kaura- tai soijamaitoa.
- tarjotaan ekotehokasta ravintoa, kuten kotimaisia marjoja, ruokaperunaa, soijaa ja viljatuotteita. Esimerkiksi jauhelihasta tehty makaronilaatikko kuluttaa seitsemän kertaa enemmän luonnonvaroja kuin ravintoarvoiltaan vastaava soijarouheesta tehty makaronilaatikko.

Lisätietoa ja lähteet

Eettinen ja kestävä ruokailu:

- Aalto K. & Heiskanen E. 2011. Kestävä ruokalautanen joukkoruokailun kestävä kehityksen edistäjänä: http://www.ncrc.fi/files/5482/2011_130_tyoseloste_ruokalautanen.pdf
- Lith, Pekka. 2011. Suurten kuntien hankinnat. Yksityisten tavara- ja palveluosastojen merkitys suurissa kaupungeissa. http://www.helsinki.chamber.fi/files/4367/suurten_kuntien_hankinnat.pdf
- Mäkelä, J. & Forsman-Hugg, S. 2010. Muuttuva lihankulutus. Miten ja miksi suomalaiset syövät lihaa? <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/lihaketju/8806557A4A2C7102E040A8C0023C711C>
- Nissinen, A. Salo, M. & Grönroos, J. 2010. Ilmastodieettipuntari – mihin sen antamat ilmastopainot perustuvat? Versio 23.4.2010. http://ilmastodieetti.fi/ilmastodieettilaskurin-perusteet_2010-04-23.pdf
- Portaat luomuun verkkosivusto. www.portaatluomuun.fi
- Reijnders, L. and Soret, S. 2003. Quantification of the environmental impact of different dietary protein choices. American Journal of Clinical Nutrition, Vol. 78, No. 3, 664S-668S. <http://www.ajcn.org/cgi/content/full/78/3/664S>
- Risku-Norja, H., Kurppa, S., Silvennoinen, K. & Skinnari, J. 2010. Liturgiasta käytäntöön: Kestävä kehitys ja julkiset ruokapalvelut. <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/022.pdf>
- Skinnari, J. 2010. Vain hintako ratkaisee? Kestävä kehityksen huomioiminen julkisissa ateriahankinnoissa. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/17079/Skinnari.pdf?sequence=1>
- Syyrakki, S. 2009. Päättäjän opas. Lähiuottajat ja kunnalliset ruokapalvelut. http://www.lounafood.net/Oppaat/Paattajan_opas.pdf
- Vinnari, M. 2010. Past, Present and Future of Eating Meat in Finland (Lihansyönti Suomessa – itääkö muutos?) http://info.tse.fi/julkaisut/vk/Ae3_2010.pdf
- Ympäristöministeriö. 2008. Ehdotus kestävien hankintojen toimintaohjelmaksi. Julkisten hankintojen työryhmän ehdotus. <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=80568>

Terveys:

- Hasunen, K., Kalavainen, M., Keinonen, H., Lagström, H., Lyytikäinen, A., Nurttila, A., Peltola, T. & Talvia, S. 2004. Imeväis- ja leikki-ikäisten lasten, odottavien ja imettävien äitien ravitsemussuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu. <http://pre20090115.stm.fi/pr1095673148360/passthru.pdf>
- Kouluruokasuositus. Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2008. http://www.minedu.fi/lapset_nuoret_perheet/pdf/Kouluruokailusuositukset2008.pdf
- Suomalaiset ravitsemussuositukset – ravinto ja liikunta tasapainoon. Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2005. <http://wwwb.mmm.fi/ravitsemusneuvottelukunta/FIN11112005.pdf>
- Tietohaarukka – tilastotietoa elintarvikealasta. <http://www.ruokatieto.fi/Suomeksi/Ruokafaktaa/Tietohaarukka>

Luomutuotanto:

- Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi luomutuotannon lisääminen. Hallitus toteuttaa luomualan ja lähiruoan kehittämissuunnitelman, joka löytyy hallitusohjelman neuvottelutuloksesta s. 51: <http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/hallitusneuvottelut-2011/neuvottelutulos/fi.pdf>
- Helenius J. 2003. Eettinen elintarviketuotanto – kotimainen ja kansainvälinen näkökulma. http://www.eettinenfoorumi.org/foorunit_6_helenius.shtml.
- Luomukotieläintuotannon säädökset: <http://www.evira.fi/portal/fi/evira/asiakokonaisuudet/luomu/elaimet/>

Ympäristö:

- McMichael, A. W., Powles, J. W., Butler, C. D. and Uauy, R. 2007. Food, livestock production, energy, climate change, and health (pdf). The Lancet 2007; vol 370: 1253–63. <http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736%2807%2961256-2/fulltext>
- Netissä CO₂ –raportti on verkossa ilmestynyt sitoutumaton uutislehti, joka kertoo lukijoilleen ajankohtaisimmat uutiset ilmastonmuutoksesta ja energiasta : <http://www.co2-raportti.fi/>
- Worldwatch (2009): Livestock and Climate Change: What if the key actors in climate change are pigs, cows and chickens? <http://www.worldwatch.org/files/pdf/Livestock%20and%20Climate%20Change.pdf>
- Worldwatch (2012): Maailman tila 2012. <http://www.gaudeamus.fi/maailman-tila-2012/>

Materiaalipankki

Kunnallisessa päätöksenteossa otetaan kantaa kunnallisen eläinsuojelun järjestämiseen ja kunnan julkisissa hankinnoissa ilmaistaan tahtotila eettiseen kuluttamiseen. Olemme koonneet tähän valmiita teksti- ja aloitepohjia valtuustotyöhön.

Liite 1: Aloite kasvisruokapäivästä

Kunnan/kaupungin valtuutettu XX ja muut allekirjoittaneet esittävät aloitteessaan, että XX kunta/kaupunki siirtyisi kunnallisessa ateriapalvelussa toteuttamaan viikoittaista kasvisruokapäivää.

Perusteluina esitetään ympäristö- ja ilmastonäkökohdat, ruoantuotannon eettisyyden huomioiminen ja kasvisruoan terveysvaikutukset. Lisäksi kasvisruokailuun siirtymisellä on mahdollista saavuttaa säästöjä ja myös luoda hyvää imagoa ympäristö- ja eläinystävällisenä kaupunkina.

Esimerkiksi Helsingissä, Tampereella, Jyväskylässä ja Naantalissa on otettu onnistuneesti käyttöön viikoittainen kasvisruokapäivä ja Turussa on tehty päätös kasvisten osuuden lisäämisestä julkisissa ruokahankinnoissa. Lisäksi jo aiemmin monet kunnat ovat tehneet eettisiä ja ekologisia ostovalintoja esimerkiksi Reilu Kaupunki tai Hiilineutraalit kunnat–hankkeiden kautta. Valtioneuvoston periaatepäätöksen ja julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 2 §:n mukaisesti kuntien on pyrittävä edistämään tavoitetta järjestää hankintatoiminta ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Kunnan/kaupungin tulisikin järjestää kunnalliset ateriapalvelut ympäristö- ja ilmastoseikat huomioiden. Karjatalouden ilmastovaikutuksista on erilaisia arvioita: joidenkin mukaan karjatalous aiheuttaa jopa yli 50 prosenttia maailman vuotuisista kasvihuonepäästöistä ja lihansyönti kuluttaa luonnonvaroja moninkertaisesti enemmän kuin kasvisruokavalio (Worldwatch 2009). Varovaistenkin arvioiden mukaan ruokailu haukkaa kolmanneksen suomalaisen hiilijalanjäljestä, jossa merkittävässä roolissa ovat eläinperäiset elintarvikkeet.

Lisäksi nykykuotoiseen eläintuotantoon sisältyy monia epäkohtia, jotka olisi syytä tunnustaa myös kunnan/kaupungin tasolla. Tuotantoeläimet eivät voi toteuttaa monilta osin lajinmukaista käyttäytymistä, jolloin niille aiheutuu fyysistä ja psyykkistä pahoinvointia. Myös jalostus on aiheuttanut pysyvää kärsimystä monille tuotantoeläinlajeille. Eurobarometri–tutkimuksen mukaan 66 % suomalaisista on huolestuneita tuotantoeläinten hyvinvoinnista. Yhteiskuntavastuun kantaminen antaa luotettavan ja vakaan kuvan kunnasta.

Kuntalaisten terveyden kannalta tulisi suosia kasvisruokailua. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan mukaan suomalaisten tulisi lisätä reilusti kasvisten määrää päivittäisessä ravinnon saannissa. Runsaasti eläinperäistä kovaa rasvaa sisältävien elintarvikkeiden päivittäistä käyttöä tulisi sen sijaan vähentää. Ravitsemussuositusten mukaisesti myös monipuolisessa kasvisruokailussa on mahdollista koostaa tarvittava proteiinien saanti. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2005: Suomalaiset ravitsemussuositukset.)

Liite 2: Aloite lihan kulutuksen vähentämiseksi 20 prosentilla kunnallisessa ruokailussa

Kunnan/kaupungin valtuutettu XX ja muut allekirjoittaneet esittävät aloitteessaan, että XX kunta/kaupunki sitoutuisi kunnallisissa ruokailussa/ateriapalveluissa vähentämään lihan ja lihatuotteiden osuutta 20 prosentilla.

Perusteluina esitetään ympäristö- ja ilmastonäkökohdat, ruoantuotannon eettisyyden huomioiminen ja kasvisruoan terveysvaikutukset. Lisäksi kasvisruokailuun siirtymisellä on mahdollista saavuttaa säästöjä ja myös luoda hyvää imagoa ympäristö- ja eläinystävällisenä kaupunkina. Esimerkiksi Turussa on tehty päätös kasvisten osuuden lisäämisestä julkisissa ruokahankinnoissa. Lisäksi jo aiemmin monet kunnat ovat tehneet eettisiä ja ekologisia ostovalintoja esimerkiksi Reilu Kaupunki tai Hiilineutraalit kunnat–hankkeiden kautta.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen ja julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 2 §:n mukaisesti kuntien on pyrittävä edistämään tavoitetta järjestää hankintatoiminta ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Kunnan/kaupungin tulisikin järjestää kunnalliset ateriapalvelut ympäristö- ja ilmastoseikat huomioiden. Karjatalouden ilmastovaikutuksista on erilaisia arvioita: joidenkin mukaan karjatalous aiheuttaa jopa yli 50 prosenttia maailman vuotuisista kasvihuonepäästöistä ja lihansyönti kuluttaa luonnonvaroja moninkertaisesti enemmän kuin kasvisruokavalio (Worldwatch 2009). Varovaistenkin arvioiden mukaan ruokailu haukkaa kolmanneksen suomalaisen hiilijalanjäljestä.

Lisäksi nykymuotoiseen eläintuotantoon sisältyy monia epäkohtia, jotka olisi syytä tunnustaa myös kunnan/kaupungin tasolla. Tuotantoeläimet eivät voi toteuttaa lajinmukaista käyttäytymistä, jolloin niille aiheutuu fyysistä ja psyykkistä pahoinvointia. Myös jalostus on aiheuttaa kärsimystä monille tuotantoeläinlajeille. Eurobarometri–tutkimuksen mukaan 66 % suomalaisista on huolestuneita tuotantoeläinten hyvinvoinnista. Yhteiskuntavastuun kantaminen antaa luotettavan ja vakaan kuvan kunnasta.

Kuntalaisten terveyden kannalta tulisi suosia kasvisruokailua. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan mukaan suomalaisten tulisi lisätä reilusti kasvisten määrää päivittäisessä ravinnon saannissa. Runsaasti eläinperäistä kovaa rasvaa sisältävien elintarvikkeiden päivittäistä käyttöä tulisi sen sijaan vähentää. Ravitsemussuositusten mukaisesti myös monipuolisessa kasvisruokailussa on mahdollista koostaa tarvittava proteiinien saanti. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2005: Suomalaiset ravitsemussuositukset)

Liite 3: Aloite luomuelintarvikkeiden lisäämiseksi eläinperäisiä tuotteita hankittaessa

Kunnan/kaupungin valtuutettu XX ja muut allekirjoittaneet esittävät aloitteessaan, että XX kunta/kaupunki siirtyisi kunnallisessa ruokailussa/ateriapalveluissa luomutuotteisiin eläinperäisiä elintarvikkeita hankkiessaan.

Perusteluina esitetään ruoantuotannon eettisyyden huomioiminen, negatiivisten ympäristövaikutusten minimoiminen ja luomutuotteiden terveysvaikutukset. Lisäksi luomutuotteita suosimalla voidaan luoda hyvää imagoa ympäristö- ja eläinystävällisenä kaupunkina.

Euroopan unionin määritelmän mukaan luonnonmukainen tuotanto on kokonaisvaltainen tilanhoito- ja elintarvikkeiden tuotantojärjestelmä, jossa yhdistyvät ympäristön kannalta parhaat käytännöt, pitkälle kehittynyt biologinen monimuotoisuus, luonnonvarojen säästäminen, eläinten hyvinvointia koskevien tiukkojen standardien soveltaminen ja tuotanto, jossa otetaan huomioon tiettyjen kuluttajien mieltymys tuotteisiin, jotka on tuotettu luonnollisista aineksista ja luonnollisin menetelmin (EY n:o 834/2007).

Luomutuotanto on eläimille parempi vaihtoehto kuin tavanomainen tuotanto, sillä luomusäännökset takaavat eläimille lisää tilaa ja kiinteäpohjaista lattiaa, kuivitetun makuualueen sekä pääsyn ulkoilemaan. Eläinten kytkeminen on myös pääsääntöisesti kielletty. Monet tuottajat ovat siirtyneet luonnonmukaiseen kotieläinten kasvatukseen eli luomutuotantoon, jossa pyritään ottamaan huomioon eläinten käyttäytymistavat tavanomaista tuotantoa paremmin. Luonnonmukainen tuotanto on ympäristön kannalta parempi vaihtoehto, sillä se perustuu luonnonmukaiseen lannoittamiseen mm. viljelykiertoa hyödyntämällä. Luomutuotannon tarkka valvonta takaa sen luotettavuuden.

Tämänhetkinen hallitusohjelma tähtää luomutuotteiden osuuden kasvattamiseen julkisissa hankinnoissa ja lisäksi hallituksen luomuhjelma pyrkii monipuolistamaan kotimaisten luomuelintarvikkeiden tarjontaa ja kannustaa luomutuotteiden kuluttamiseen. Kunnat ovatkin avainasemassa tämän lupauksen lunastamisessa. Luomueläintuotteet maksavat usein hieman enemmän kuin tavanomaisesti tuotetut. Luomun kasvava volyymi kysynnän ja tarjonnan kasvun kautta tulee todennäköisesti myös laskemaan luomuruuan kustannuksia tulevaisuudessa. Luomukananmunien ja –maidon saatavuus alkaa olla jo varsin hyvää, ja luomulihankin tuotanto kasvaa jatkuvasti. Luomueläintuotteita suosimalla kunta voi tukea sekä eläinten hyvinvointia että myös paikallista yrittäjyyttä. Luomuruuan painottaminen tuo kunnalle myös selkeää imagohyötyä.

Luomutuotteita käyttävien ammattikeittiöiden osuus kasvaa joka vuosi. Portaat luomuun-ohjelmaan kuuluvat keittiöt noudattavat keittiökohtaista kehitysohjelmaa, jossa luomuelintarvikkeiden käyttö lisääntyy portaittain. Luomu on kansainvälisesti määritelty tuotantotapa. Sen vuoksi julkisissa tarjouskilpailuissa luomua voi käyttää tuotteen laatua määrittelevänä hankintakriteerinä.

Liite 4: Talousarvioaloite määrärahan osoittamiseksi eläinperäisten luomuelintarvikkeiden hankintaan

Perusteluina esitetään ruoantuotannon eettisyys, negatiivisten ympäristövaikutuksien minimoiminen ja luomutuotannon terveysvaikutukset. Lisäksi luomutuotantoa suosimalla voidaan luoda hyvää imagoa ympäristö- ja eläinystävällisenä kaupunkina.

Euroopan unionin määritelmän mukaan luonnonmukainen tuotanto on kokonaisvaltainen tilanhoito- ja elintarvikkeiden tuotantojärjestelmä, jossa yhdistyvät ympäristön kannalta parhaat käytännöt, pitkälle kehittynyt biologinen monimuotoisuus, luonnonvarojen säästäminen, eläinten hyvinvointia koskevien tiukkojen standardien soveltaminen ja tuotanto, jossa otetaan huomioon tiettyjen kuluttajien mieltymys tuotteisiin, jotka on tuotettu luonnollisista aineksista ja luonnollisin menetelmin (EY n:o 834/2007).

Luomutuotanto on eläimille parempi vaihtoehto kuin tavanomainen tuotanto, sillä luomusäännökset takaavat eläimille lisää tilaa ja kiinteäpohjaista lattiaa, kuivitetun makuualueen sekä pääsyn ulkoilemaan. Eläinten kytkeminen on myös pääsääntöisesti kielletty. Monet tuottajat ovat siirtyneet luonnonmukaiseen kotieläinten kasvatukseen eli luomutuotantoon, jossa pyritään ottamaan huomioon eläinten käyttäytymistavat tavanomaista tuotantoa paremmin. Luonnonmukainen tuotanto on ympäristön kannalta parempi vaihtoehto, sillä se perustuu luonnonmukaiseen lannoittamiseen mm. viljelykiertoa hyödyntämällä. Luomutuotannon tarkka valvonta takaa sen luotettavuuden.

Tämänhetkinen hallitusohjelma tähtää luomutuotteiden osuuden kasvattamiseen julkisissa hankinnoissa ja lisäksi hallituksen luomuohjelma pyrkii monipuolistamaan kotimaisten luomuelintarvikkeiden tarjontaa ja kannustaa luomutuotteiden kuluttamiseen. Kunnat ovatkin avainasemassa tämän lupauksen lunastamisessa. Luomueläintuotteet maksavat usein hieman enemmän kuin tavanomaisesti tuotetut. Luomun kasvava volyyymi kysynnän ja tarjonnan kasvun kautta tulee todennäköisesti myös laskemaan luomuruuan kustannuksia tulevaisuudessa. Luomukananmunien ja –maidon saatavuus alkaa olla jo varsin hyvää, ja luomulihankin tuotanto kasvaa jatkuvasti. Luomueläintuotteita suosimalla kunta voi tukea sekä eläinten myös paikallista yrittäjyyttä. Luomuruuan painottaminen tuo kunnalle myös selkeää imagohyötyä.

Luomutuotteita käyttävien ammattikeittiöiden osuus kasvaa joka vuosi. Portaat luomuun-ohjelmaan kuuluvat keittiöt noudattavat keittiökohtaista kehitysohjelmaa, jossa luomuelintarvikkeiden käyttö lisääntyy portaittain. Luomu on kansainvälisesti määritelty tuotantotapa. Sen vuoksi julkisissa tarjouskilpailuissa luomua voi käyttää tuotteen laatua määrittelevänä hankintakriteerinä.

Edellä olevan perusteella ehdotan/ehdotamme, että osoitetaan xxx euron määräraha eläinperäisten luomutuotteiden (esim. kananmunat, maito, liha) hankkimiseksi kunnan järjestämään ruokailuun tai vaihtoehtoisesti asetetaan luomutuotanto vaatimukseksi ruokapalvelua kilpailutettaessa.

Liite 5: Aloite kasvisruuan tarjoamiseksi kunnan järjestämissä kokouksissa

Kunnan/kaupungin valtuutettu XX ja muut allekirjoittaneet esittävät aloitteessaan, että XX kunta/kaupunki tarjoaisi kokouksissaan ja edustustilaisuuksissa kasvisruokaa.

Perusteluina esitetään ympäristö- ja ilmastonäkökohdat, ruoantuotannon eettisyyden huomioiminen ja kasvisruoan terveysvaikutukset. Lisäksi kasvisruokailuun siirtymisellä on mahdollista saavuttaa säästöjä ja myös luoda hyvää imagoa ympäristö- ja eläinystävällisenä kaupunkina.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen ja julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 2 §:n mukaisesti kuntien on pyrittävä edistämään tavoitetta järjestää hankintatoiminta siten, että ”hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen”.

Kunnan/kaupungin valtuuston tulisikin omassa toiminnassaan näyttää esimerkkiä ympäristö- ja ilmastoasioissa. Karjatalous on tutkimusten mukaan yksi merkittävimmistä ilmastonmuutoksen vauhdittajista. Karjatalouden ilmastovaikutuksista on erilaisia arvioita: joidenkin mukaan karjatalous aiheuttaa jopa yli 50 prosenttia maailman vuotuisista kasvihuonepäästöistä ja lihansyönti kuluttaa luonnonvaroja moninkertaisesti enemmän kuin kasvisruokavalio (Worldwatch 2009). Varovaistenkin arvioiden mukaan ruokailu haukkaa kolmanneksen suomalaisen hiilijalanjäljestä. Yhteiskuntavastuun kantaminen antaa luotettavan ja vakaan kuvan kunnasta. (Viittaus hiilineutraalikaupunki-tavoitteisiin tai ilmastostrategiaan, mikäli kunta on sitoutunut tällaiseen.)

Nykymuotoiseen eläintuotantoon sisältyy monia epäkohtia, jotka olisi syytä tunnustaa myös kunnan/kaupungin tasolla. Vähintäänkin tulisi siirtyä luomueläintuotteisiin. Tätä tavoitetta tukee tämänhetkinen hallitusohjelma, joka tähtää luomutuotteiden osuuden kasvattamiseen julkisissa hankinnoissa. Luomu on parempi vaihtoehto tuotantoeläinten kannalta.

Myös henkilökohtaisen terveyden kannalta tulisi suosia kasvisruokailua. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan mukaan suomalaisten tulisi lisätä reilusti kasvisten määrää päivittäisessä ravinnon saannissa. Runsaasti eläinperäistä kovaa rasvaa sisältävien elintarvikkeiden päivittäistä käyttöä tulisi sen sijaan vähentää. Ravitsemussuosituksen mukaisesti myös monipuolisessa kasvisruokailussa on mahdollista koostaa tarvittava proteiinien saanti (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2005: Suomalaiset ravitsemussuositukset).